

NORGES HØYESTERETT

Den 26. januar 2004 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2004-00146-A, (sak nr. 2003/1399), straffesak, anke,

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Pål S. Berg)

mot

A (advokat Øivind Østberg)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Stabel**: Saken gjelder anvendelsen straffeloven § 326 nr. 1.
- (2) A ble ved forelegg 14. september 2002 siktet for overtredelse av straffeloven § 326 nr. 1. Grunnlaget var at han tidligere samme dag, i forbindelse med at politiet bisto barnevernet med å hente hans 14 år gamle datter, som hadde søkt tilhold hos ham etter å ha rømt fra den institusjonen hun midlertidig hadde opphold i, sperret adgangen til sin leilighet, og dermed søkt å hindre politiet i å utføre en tjenestehandling.
- (3) Oslo tingrett avsa 13. november 2002 dom med slik domsslutning:
”A, født 00.00..54 frifinnes.”
- (4) Tingretten fant det ikke tilstrekkelig dokumentert at det forelå et barnevernvedtak som skulle fullbyrdes, og kom derfor til at A ikke kunne domfelles.
- (5) Påtalemyndigheten anket bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet til lagmannsretten. Borgarting lagmannsrett avsa 10. september 2003 dom med slik domsslutning:
”A, født 00.00.1954, frifinnes.”
- (6) Lagmannsretten la til grunn at det forelå et vedtak etter barnevernloven § 4-6 første ledd, og at det også forelå en uformell henvendelse til politiet om bistand til gjennomføring av dette vedtaket. Vedtaket var imidlertid ikke av en slik karakter at barnevernet kan kreve bistand fra politiet etter barnevernloven § 6-8, og var heller ikke truffet på det nivå denne bestemmelsen krever – av administrasjonens leder. Politiet hadde derfor ikke lovlig

adgang til å kreve tilgang til As hjem. Kompetanseoverskridelsen ble funnet tilstrekkelig til at straffeloven 326 nr. 1 ikke var anvendelig.

- (7) Påtalemyndigheten har anket frifinnelsen til Høyesterett. Anken gjelder rettsanvendelsen. Det gjøres gjeldende at lagmannsretten har lagt til grunn en for snever forståelse av uttrykket "lovlig tjeneste" i straffeloven § 326 nr. 1. En formell kompetansemangel ved barnevernets henvendelse til politiet er ikke tilstrekkelig til å gjøre politiets tjenestehandling ulovlig i bestemmelsens forstand, jf. blant annet Rt. 1979 side 760.
- (8) A har ved sin forsvarer gjort gjeldende at maktbruken manglet hjemmel, at inngrepet innebar en sterk integritetskrenkelse, og at lovlighetskravet i straffeloven § 326 nr. 1 ikke må tolkes så utvidende som påtalemyndigheten gjør gjeldende, og som blant annet kan medføre at man kan komme i strid med EMK artikkel 8 om rett til privatliv.
- (9) *Jeg er kommet til at lagmannsrettens dom må bli å oppheve på grunn av mangelfulle domsgrunner.* Straffeloven § 326 nr. 1 rammer den som hindrer eller søker å hindre en offentlig tjenestemann i den lovlige utførelse av tjenesten, eller hindrer ham adgang til steder han er berettiget til. Spørsmålet i saken er om det i dette tilfellet var snakk om en lovlig tjenestutførelse i bestemmelsens forstand. Det er i rettspraksis lagt til grunn at selv om det etter ordlyden må foreligge en lovlig tjenestehandling, vil en motstand etter omstendighetene kunne rammes selv om det foreligger en kompetanseoverskridelse fra tjenestemannens side.
- (10) Den aktuelle politiaksjonen gjaldt As datter, som på dette tidspunkt var 14 år og åtte måneder gammel. A hadde ikke foreldreansvar eller omsorg for henne, noe moren hadde alene. Barnevernstjenesten i X traff fredag 13. september 2002 vedtak etter barnevernloven § 4-6 første ledd, som gjelder midlertidige vedtak for å hjelpe barn som er uten omsorg, fordi foreldrene er syke eller av andre grunner. Vedtaket gikk ut på at datteren skulle anbringes i institusjon for helgen. Moren, som den av foreldrene som hadde myndighet til det, motsatte seg ikke tiltaket, noe som er et vilkår for at bestemmelsen skal kunne anvendes. Datteren ble plassert i institusjonen, men rømte samme kveld, og reiste til A som er bosatt i Oslo. Barnevernvakten, som hadde grunn til å anta at datteren var hos sin far, tok lørdag formiddag kontakt med politiet i Oslo.
- (11) Politiet oppfattet henvendelsen som et krav om bistand etter barnevernloven § 6-8. Lørdag formiddag oppsøkte to polititjenestemenn, sammen med representanter for barnevernet, As hjem der, foruten datteren, hans da 17-årige sønn var til stede. A motsatte seg at de fikk adgang til leiligheten, og sammen med sin sønn sperret han inngangen med kroppen. Etter at polititjenestemennene hadde tilkalt og fått forsterkninger til stedet, tok de seg inn i leiligheten og la både A og sønnen i håndjern. Begge ble bragt til Y politistasjon der forelegg ble utferdiget. Sønnen vedtok forelegget, mens A nektet, og saken ble bragt inn for retten.
- (12) Barnevernloven § 6-8 gir barnevernet adgang til å kreve bistand fra politiet til å gjennomføre tvangsvedtak etter en rekke særlig oppregnede bestemmelser. Det er barnevernadministrasjonens leder som har kompetanse til å kreve slik bistand. Men § 4-6 første ledd er ikke blant de oppregnede bestemmelsene. Vedtak etter denne bestemmelsen er, som jeg har vært inne på, basert på frivillighet fra de eller den som har foreldremyndigheten. Kravet var heller ikke satt frem av kompetent person i etaten. Jeg er derfor enig med lagmannsretten i at barnevernloven § 6-8 ikke ga politiet rett og plikt til

bistand i denne saken, noe påtalemyndigheten heller ikke har bestridt. Jeg er også enig i at hvis § 6-8 hadde vært det eneste grunnlag for bistand fra politiets side, måtte den kompetanseoverskridelse som da forelå, lede til at straffeloven § 326 nr. 1 ikke var overtrådt, og A måtte frifinnes.

- (13) Barnevernloven § 6-8 hjemler en adgang og en plikt for politiet til å bistå barnevernsmyndighetene ved gjennomføringen av nærmere angitte tvangsvedtak. Hjemmelen gjelder bistand ved vedtak som gjennomføres mot foreldrenes vilje, jf. Ot.prp. nr. 71 (1993–94) side 17. Men dette innebærer ikke at politiet ikke vil kunne bistå foreldre og barnevern med å ta hånd om barn hvor nødvendig samtykke fra foreldre eller andre med omsorg og ansvar for barnet foreligger.
- (14) Etter politiloven § 2 nr. 5 er bistand til andre offentlige myndigheter en plikt for politiet, når dette følger av lov eller sedvane. Nærmere bestemmelser er gitt i politiinstruksen Kap. 13, der det blant annet er bestemmelser om hvordan slike henvendelser skal behandles, og om gjennomføring av bistanden. Lovligheten av maktbruk i en slik situasjon, som i tilfelle vil rette seg mot barnet selv eller andre enn foreldre med omsorgsansvar, vil avhenge av grunnlaget for henvendelsen. Politiet vil etter mitt syn ikke være avskåret fra, ut fra en konkret vurdering, å medvirke til å bringe et mindreårig barn tilbake til en institusjon eller et fosterhjem der det er plassert med foreldrenes samtykke. Jeg nevner også at politiet etter politiinstruksen § 12-4 i visse situasjoner har plikt til å gripe inn for å ta hånd om barn under 15 år.
- (15) Som lagmannsretten må jeg legge til grunn at politiet oppfattet henvendelsen fra barnevernet som et krav etter barnevernloven § 6-8. Slik saken hele tiden har vært presentert, også fra påtalemyndigheten, kan det synes som dette er det eneste bistandsgrunnlaget som er vurdert.
- (16) I en sak der barnet midlertidig var tatt hånd om etter ønske fra den som hadde foreldreansvar og daglig omsorg, er det imidlertid nærliggende at det ville kunne foreligge et grunnlag for inngripen i politiets mer alminnelige bistandsplikt. Lagmannsrettens dom mangler de nødvendige opplysninger for å vurdere rettmessigheten av politiets handlemåte på et slikt grunnlag. Blant annet er det ikke opplysninger om det konkrete behov for å gripe inn. Det er heller ikke opplyst om A hadde samværsrett med sin datter, eller hvordan moren eventuelt ville stille seg til at barnet ble hentet med tvang hos sin far.
- (17) Jeg er derfor kommet til at lagmannsrettens domsgrunner ikke gir grunnlag for å vurdere om det foreligger en lovlig tjenestehandling. Det er derfor ikke mulig å prøve anken, jf. straffeprosessloven § 343 annet ledd nr. 8, og jeg finner at dommen bør oppheves etter straffeprosessloven § 342 annet ledd nr. 4.
- (18) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

Lagmannsrettens dom med hovedforhandling oppheves.

- (19) Dommer **Oftedal Broch**: Jeg mener anken må forkastes.
- (20) Fra påtalemyndighetens side var grunnlaget for forelegget at politiets bistand ble ytet etter barnevernloven § 6-8. De to polititjenestemennene som gjennomførte bistanden, er blitt ført som vitner for tingretten og lagmannsretten. Lagmannsretten uttaler:
- ”På bakgrunn av den redegjørelse de to polititjenestemenn har gitt retten, legges det til grunn at politiet oppfattet dette som en henvendelse med grunnlag i barnevernloven § 6-8.”
- (21) Etter dette er det bare barnevernloven § 6-8 som har vært vurdert i saken. Jeg er enig med førstvoterende i at de feil som er begått av barnevernet ved fremsettelsen av anmodningen om bistand og av politiet i vurderingen av anmodningen, fører til at straffeloven § 326 nr. 1 ikke er overtrådt, og A må frifinnes. Noe annet grunnlag er ikke påberopt verken for de tidligere instanser eller for Høyesterett.
- (22) Dersom politiets inngripen skulle være hjemlet i den alminnelige bistandsplikten, måtte også politiets vurderinger med hensyn til om og hvordan bistand skulle ytes, foretas med dette utgangspunkt. Det har åpenbart ikke skjedd, og politiets handlinger kan, slik denne saken ligger an, ikke i ettertid legitimeres ved det alternative hjemmelsgrunnlaget. Det er da ikke grunn til at lagmannsretten behandler saken på nytt.
- (23) Dommer **Rieber-Mohn**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Stabel.
- (24) Dommer **Gussgard**: Likeså.
- (25) Justitiarius **Schei**: Likeså.
- (26) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

Lagmannsrettens dom med hovedforhandling oppheves.